

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Csere

Tavaszdodott. Az iskolából hazafelé menet megálltam egy kilátóponton, és gyönyörködtem a világoszöld rügyecskék milliárdjainak tengerében. Öcskösömnek, az első Ugribugrinak öröm rezdül a hangocskájában, amiért megint rám szólhat, az idősebbre, a nyolc esztendősré: „Ne báméskodj már megint: elkésünk az ebédre, és édesapa haragudni fog.” Én már jobban tudtam leplezni a hibáztatás örömét, amikor ezen a napon is rászólogattam ebéd közben: „Lassabban emeld a kanalat! Megint lecsöpögtetted magad!”

Minthogy elsős volt, egykettőre elkészült a leckéjével, száguldozott, nyilazott a kertben, én meg irigykedve néztem az irkám mellől a tárt ablakon át. Még be is kiáltott nekem: „Ne engem bámulj, a leckédet írd! Vagy ha nem írod, locsold meg a kertecskédet, tegnap is megfeledkeztlél róla!” Nagyon szerettem volna nyilazni és elgondoltam: én nem lövöldöznek ilyen hebehurgyán, hanem hosszan, vízszintes lövésekkel célba.

Egyszerre csak bejött hozzám az öcskös, és így szólt: „Elcserélném a nyilat. Akarod?” Nagyon megörültem: „Mit kérsz érte?” „A karikát.” „Viheted.” Ugribugri a karikáért ugrott és ezt hadarta: „Cserebere fogadom, vissza többé nem adom!” Ezt gondoltam ugyan: „Ne is add, annál jobb”, de maga a mondóka mégis bántott. Ezt a versikét az előző nyáron hallottam először. Egy budapesti kislánknak, aki Nógrádverőcén nyaralt, volt egy kis játék jegesmedvéje, amely nagyon tetszett nekem. Én meg fabrikáltam akkoriban... minek is nevezzem... egy kézi sípot. Arasznyi gumicsőbe éles hangú ólomsípöt dugtam, másik végére egy kis labdát feszítettem, és ha zsebre dugtam ezt a készítményt, ámulva hallották társaim, hogy a zseemből jön a sípszó. Árpinak is nagyon tetszett, cserét indítványozott, és én félénken kimondtam, hogy a jegesmedvét kérem érte. De tüstént bámultam is, mert Árpí sietve a kezembe nyomta, és elhadarta a

mondókát: „Cserebere fogadom, vissza többé nem adom!” Este aztán odahaza megértettem, miért biztosította magát a visszacsere-lés ellen: a jegesmedvének annyira hullott a szőre, hogy ahol megfogta az ember, kopasz lett. Ettől kezdve többször is hallottam tőle ezt a mondókát, és mindig olyankor, amikor tudta, hogy az adott holmi sokkal értéktebb a kapottnál. Bántott tehát, hogy most már a mi portánkra is behatolt ez a versike, és figyelmeztettem az öcskőst: „Ne mondd ezt soha! Hiszen ha észrevennék valami hibát az íjon, vagy te a karikán, mindketten készségesen visszacsere-léne, igaz-e?” Az öcskös gyorsan körbevizsgálta a karikát, nincse rajta repedés, és kiszaladt a kertbe. Megnéztem én is az íjat, de semmi baja se volt.

Uzsonna után kimentünk a falu-végi játszórétre, labdáztam pajtasaimmal, de szokásom szerint folytonosan figyeltem is Ugribugrit, nem bújik-e ipics-apacs közben a hosszú tuskéjú akácbokrok mögé. Nehezteltem is rá a „cserebere fogadom” miatt. Örömmel kiáltottam hát oda neki vagy kétszer is: „Arrafelé ne menj! Megint ki akarod szakítani a ruhád?” Este meg, odahaza, a szokásosnál is ellenőrzőbb szemmel ügyeltem rá, hogy alaposan mosakodjék.

Karikám elcserélését már másnap délután megbántam. Már

vagy hatszor is célba találtam az íjjal, a további nyilazgatást tehát céltalannak találtam. Az öcskös ellenben már tanulgatta kedves mutatóanyagaimat is, az átugrást a szaladó karika körébe, és úgy hajtani a karikát, hogy nem mögöttem, hanem benne futok. Aznap este mosdáskor szigorúan rászóltam: „A bal füledet is! Annak nem kell tisztának lennie?! Mosta hát dühösen a bal fülét, és ezt mondta: „És a te nyelvtan leckédnek? Inkább azt tisztázd, ne a fületem!”

Néhány nap múlva könyveket kaptunk nagynénénktől, Boriska nénitől. Nagyon szerettem volna azt is magaménak tudni, amit Ugribugri kapott: a Gullivert. „Mit kérsz érte?” Félve mondta ki: „A titkos zárat.” Fémhuzalból készült, kétrészes alakzat volt ez, már unalomig ismertem rejtélyét, miként lehet szétválasztani a két részt. Gyorsan odaadtam hát, és kezemben a Gulliverrel kiszaladt a számon: „Cserebere fogadom, vissza többé nem adom!” Elszégyelltem ugyan magam, de... a következő csereké alkalmával lassacskán magam is belesodrótam a versike rendszeres mondogatásába. Sőt, fel is használtam visszacsere-lés elutasítására. Amikor ugyanis Ugribugri látta, hogy a kicsiny, légcsavaros bádog léghajót kifeszített zsinegen végig tudom röptíteni egész kertünk fölött, előállt a kívánsággal: „Cseréljük vissza! Én azt hittem, csak körözni tud, mint a lánchinta.” De megráztam a fejem: „Nem cserélem vissza. Kimondtuk: cserebere fogadom. Te is mondtad.”

Egy vasárnap vásár volt a völgybeli falucskában. A körhintát, a bábszínházat már szombaton felállították, és már árusított néhány játékos sátor is. Az iskolából hazamenet megálltunk előttük, és egyszerre csak vállunkra tette a kezét a nógrádverőcei festőművész bácsi: „Válasszatok valamit magatoknak!” Az öcskös puskát választott, én kardot. De már útközben cseréltünk. Elkedvetlenül, hogy a kard pengéje nem volt fényes, villogó, Ugribugrinak meg

volt puskája odahaza is, és abból hangosabb pukkanással lőtte ki a sűrített levegő a fehér gumidugót. De már aznap délután nagyon megbántam, hogy megváltam a kardtól. Eszembe jutott, hogy a kard a személyes vitézség fegyvere, a puska alantasabb holmi, azzal távolról, lesből is lehet harcolni. Másnap, vasárnap reggel az öcskös asztalkájára fektettem a puskát: „Add vissza a kardomat!” De már kötötte is a derekára: „Eszembe sincs. Elmondtuk: cserebere fogadom. Te talán visszaadtad a múltkor a léghajót?”

Délben, amikor kint ültünk kertünk kapuja mellett a padocskán, megállt előttünk, aztán letelepedt kettőnk közé Földigszakáll bácsi: „Valami bajotok van? Haragusztok egymásra?” Elmondtuk neki a történeteket. Elgondolkodott és így szólt: „Soha többé ne mondjátok ezt a mondókát! Ha megbánja valamelyitek a cserét, adjátok vissza a holmiját, ha nem rontotta el akkorára, amit kapott érte. A léghajóval Moha már dolgozott, tartsa meg. A kardot Ugribugri, látom, már nagyon megszerette, tartsa meg. De ha ezentúl cseréltek, legyen bennetek testvéri készség a visszacserelésre.”

Délután lent jártunk a vásárban szüleinkkel és Gyopár bátyánkkal. A lacikonyhában mindnyájan megvacsoráztunk, aztán ők hárman lent maradtak a vándor színtársulat előadására, minket azonban, hogy a megszokott időben ágyba kerüljünk, hazaküldtek. Az öcskös tüstént levetkőzött, a mosdótál elé állt, én meg leültem asztalkám mellé. Még meg kellett írnom a számtan leckét. Szemem azonban szokás szerint pillanatonként az öcskösre lesett, mikor szólhatok rá valamely mosdásbéli hanyagság miatt. Ő pedig – szintén hibáztatásra vágyva – mohón figyelte a számokat írogató kezem. És különös véletlen következtében egyszerre csattant ki belőlünk a haragos kiáltás: „Ne figyelj engem!” De ő így folytatta: „Ha figyelsz, nem tudok mosdani!! Írd a leckédet!” Én meg így: „Ha figyelsz, nem tudok számolni. Nem is írom addig, amíg meg nem mosdottál! Mosakodj!” Az öcskös kétségbeesetten felkiáltott: „Na tessék! Kétszer mostam meg a bal lábamat! Mert megzavartál a figyellel! De most már a jobbot nem mosom meg!” És beugrott az ágyába. De mielőtt behúzhatta

volna a jobb lábát is, már a marokban volt a bokája: „Ezt ugyan be nem viszed mosatlanul!” Bal kezem mutatóujjával parancsolólag mutattam a mosdótálra: „Mosdani!” Parancsolólag mutatott az asztalkámra: „Leckét írni!” Húztam kifelé, kapaszkodott az ágy rézrúdjaiba és üvöltött: „Segítség! Emberbarátok! Kistörpe kedvelők! Ugribugri veszélyben van!”

Amikor Földigszakáll bácsi megnyitott, már a padlón hemperegünk birkózva. Én azt mondtam: „Nem akar mosdani.” Ugribugri ezt: „Nem akarja megírni a leckét.” Földigszakáll bácsi leült. Figyelmesen meghallgatta részletes panaszunkat, aztán elmosolyodott és felállt: „Szegejtek meg, amit délben tanácsoltam. Cseréljétek és mondjátok – még egyetlen egyszer és utoljára – cserebere fogadom, vissza többé nem adom.” És indult az ajtó felé. De én elébe álltam: „Mit cseréljünk?” Az öcskös még a kezét is megragadta aggodalmában: „Ugye nem a kardot?” Földigszakáll bácsi most már huncutul mosolygott: „Még azt is én mondom meg, mit cseréljétek? Nem elég, hogy tanácsom megszegésére buzdítalak titeket? Nem a kardot, valami egészen mást. És akkor soha többé nem fogtok veszekedni.” Megsimogatta Ugribugrit: „Mosakodj meg még egyszer, mert összepiszkolt a padló.” Megsimogatott engem is: „Írd meg a számtan leckét!”

Miután elment, az öcskös töprengve, gondolatokba merülve mosakodott, én meg szintén töprengve, hogy mit cseréljünk, de most már hibázás nélkül elvégeztem az osztásokat. Amikor becsuktam az irkám, ki is mondtam elégedetten: „Így már igen! Így már lehet dolgozni! Ha nem lesed folytonosan a kezem! Ha noszogatásra van szükségem, itt vagyok arra magam is!” E szavak után még óvatosan fel is itattam a tintát, és csak ezután robbant bennem a tudat: hiszen kimondtam a titkot! Tudom már mit kell elcserélnünk örökre. És most én üvöltöttem, mint az előbb Ugribugri: „Megvan! Gyere! Megkérdezzük, igazam van-e!”

Földigszakáll bácsi már a csilágvizsgálója előtt kuksolt, de nem látszott rajta, hogy kevésbé érdekelné a világmindenség ragyogásánál az én kistörpei dadogásom: „Ugye a noszogatást kell elcserélni? Ugye kitaláltam, Földigszakáll

bácsi?” „Kitaláltad. Ti úgyis szerettek cserélni, cseréljétek hát foglalkozást. Eddig Moha foglalkozott azzal, hogy alapos mosdásra noszogassa Ugribugrit, és Ugribugri foglalkozott azzal, hogy leckeírásra noszogassa Mohát. Ezentúl Moha ügyeljen fel rá, hogy Moha idején megírja leckéjét, Ugribugri meg Ugribugri parancsára mosakodjék alaposan.” Az öcskös csak most értette meg, mit kell cserélnünk, de tüstént mondani is kezdte örömmel a mondókáját, és mondtam én is vele együtt: „Cserebere fogadom, vissza többé nem adom!”

„A boldog hétfő”, ezen a néven él emlékezetemben a következő nap. Az iskolából hazafelé menet megálltam ugyan szétnézni egy kilátóponton, de eszembe jutott édesapám, és magam parancsoltam magamra a tovább menetet. Ebéd közben Ugribugri lassan emelgette kanalát, és csak úgy sugárzott arcocskája az örömtől, amiért a maga ügyelésének köszönheti, hogy nem csöppen le a főzelék. A magam parancsára írtam meg leckéim java részét már ebéd után. Kertecskémet nem az öcskös noszogatására locsoltam meg, a játszóróten meg nem tartottam szemmel, mégis elkerülte ipics-apacsban a hosszú tuskéjú ruhaszakító bokrokat. Leckém hátralevő részét akkor írtam meg, amikor mosakodott, de nem röppengetett rá leső, ellenőrző tekintetem, és ha elmerengtem is közben, magam ösztökéltem magamat további munkára. Amikor pedig már az itatást simítgattam a lecke fölött, egyszerre csak víz csöpögött a fejemre, és Ugribugri nedves karocskája az asztalomra fektette a kardot: „Visszaadom, nem kell érte semmi.” Úgy tűnt fel nekem, mintha nagyon régen lett volna az az idő, amikor még kardra vágyódtam, és felmutatva leckeíró tollam, így szóltam: „Ez az én kardom.” De már tettem is az öcskös asztalkájára a léghajót. Látszott rajta, hogy örül neki, de nem akart elmaradni mögöttem hatásos kijelentések dolgában, és felmutatta a fogpasztás tubusát: „Ez az én léghajóm.” És lelkesültségében véletlenül akkorát nyomott rajta, hogy egy hosszú rózsaszínű fogpasztagiliszta ugrott az irkámra. Egy pillanatig megdöbbenve néztük, aztán akkorát hahotáztunk, hogy a szomszédos kertekben ugatni kezdtek a kutyák.